Тема:Подорож по Київській Русі

Мета. Закріпити набуті знання учнів з історії Київської Русі; узагальнити основні поняття та головні історичні події; вдосконалити вміння семикласників працювати з історичною картою, пояснювати історичні терміни; вчити учнів працювати і мислити творчо; розвивати інтерес до предмету; виховувати любов і повагу до нашої історії.

ТИП УРОКУ: Ігрова форма, урок змагання, театралізація.

Обладнання. Емблеми команд, привітання, портрети київських князів; конверти із завданнями; картки з історичними термінами;

Хід уроку

Організаційний момент. Вчитель вітається з учнями, оголошує тему і мету, порядок проведення уроку.

І. Конкурс “Вітання команд”

На столах лежать емблеми команд. Учасники прикріплюють емблеми, обирають капітанів команд. Проводиться захист назви і емблеми командами. За конкурс команда отримує 2 бали.

ІІ. Конкурс “Міста Київської Русі”

Команда отримує запитання, потрібно відгадати назву міста і показати на карті місце його розташування. За правильну відповідь нараховується 1 бал ,за показ міста на карті ще 1 бал.

1. Іноземців вражала велич цього міста, вони називали його “суперником Константинополя” (Київ)
2. Народний переказ оповідає, що Ольга взяла місто таким підступом: вона зажадала від кожної хати данини по парі голубів і сказала, “що з таким окупом піде собі назад”. Про яке місто говорив автор літопису? (Іскоростень)
3. Назвати місто, звідки прийшов князь, який започаткував династію Рюриковичів. (Новгород)
4. Святослав, син княгині Ольги та Ігоря, хотів перенести свою столицю у Подунав’є, до заснованого ним міста, якого? (Переяславець)
5. Син Святослава заснував на Волині нове місто і назвав його від свого імені, як? (Володимир)
6. Де зійшлися у бою за київський престол два брати: Ярослав Мудрий та Мстислав Володимирович?

III. Конкурс «Малюнок»

Конкурс оцінюється у 3 бали.

Намалювати символи князів Київської Русі.

IV. Конкурс “Історичні портрети”.

Конкурс оцінюється у 2 бали.

(На середину класу виходить учень в ролі Нестора-Літописця, на парті лежать портрети князів).

Бажаю доброго здоров’я,

Прожити ще немало літ,

Із глибини віків далеких

Від Нестора прийміть привіт!

Дорогії отроки, і ви, отроковиці, дійшли слухи і до нашої держави про ваш ум і вміння відгадування, що завжди цінувалося у нас на Русі. Зараз перевіримо правдивість цих чуток. Вам потрібно буде відгадати славних мужів Київської Русі, а шановне “віче” поставить вам за це по одному голосу за правильну відповідь. Отож слухайте:

Усе життя провів я в походах,

На битву, як на свято, йшов.

Та на Дніпровських на порогах

Свою геройську смерть знайшов.

Хан з його черепа зробив

І золотом прикрасив чашу,

Якого князя хан розбив? –

Чекаю відповідь я вашу!(Князь Святослав)

Нову христову віру дав

І срібну гривну карбував,

На Бузі місто збудував,

Один – три прізвища він мав.

То, хто ж така оця людина,

Яку так славить Україна?

(Володимир Великий)

Імення він прекрасне мав

І ним себе прославив,

Також закони він писав

Для Руської держави.

Для європейських королів

Він тестем був і сватом,

На різних мовах говорив,

Та ще любив читати.

Про кого мову я веду?

Про кого відповідь я жду? (Ярослав Мудрий)

Пішов князь на греків… на конях, і в кораблях, і було кораблів дві тисячі. Коли руські лодії наблизились до столиці Візантії, греки замкнули великим ланцюгом затоку Золотий Ріг. Тоді князь звелів своїм воїнам зробити колеса і поставити на них кораблі. Вітер напинав вітрила і кораблі русів рушили суходолом до міста. Це видовище так налякало греків, що вони послали до руського князя послів і запросили миру. Про якого князя мова ведеться? (Олег Віщий)

V. Конкурс «Поясни термін»

Кожен учасник команди одержує картку з історичним терміном, який треба пояснити. Правильна відповідь – 1 бал.

1. Літопис.
2. Регент.
3. Дружина.
4. Полюддя.
5. Вотчина.
6. Закупи.
7. Князь.
8. Уділ.
9. Віче.
10. Ієрархія.
11. Дипломатія.
12. Смерди.

VI. Конкурс капітанів.

Капітани команд отримують ілюстрації портретів князів Київської Русі.

Завдання. Розташувати портрети в хронологічному порядку та вказати роки князювання.

Виконання завдання оцінюється 3-ма балами.

Для завдання використовуються портрети князів:

Олег (882 – 912);

Святослав Хоробрий (964 – 972);

Володимир Великий (980 – 1015);

Ярослав Мудрий (1019 – 1054);

Ольга (945 – 964);

Ігор (912 – 945);

Поки капітани готуються, проводиться конкурс вболівальників. Учні, які не потрапили у команди, діляться на дві групи, відповідно до того, за яку команду вони вболівають. За правильну відповідь на задане запитання одержують 1 бал, який зараховується тій команді, за яку вони вболівають.

VIII. Конкурс "Що було далі?"

(Правильна відповідь оцінюється 2-ма балами, враховується чіткість та оформлення відповіді.)

1. У 882 р. Олег з малолітнім княжичем відправився на південь дорогою "з варяг у греки". Він захопив Смоленськ – місто кривичем у верхів'ях Дніпра, Любеч – під Києвом, і підійшов до самого Києва. Олег дізнався, що в Києві княжать відважні Аскольд і Дір. Що він зробив, щоб виманити їх з укріпленого міста? *(Олег прикинувся купцем, що йде до греків. Відправив до князя послів, які запросили поглянути на товари. Правителі Києва вийшли на берег Дніпра,де "купці" розіпнули намет. Сховані дружинники Олега вийшли з лодій і вбили Аскольда і Діра, а сам він почав правити у Києві)*
2. У 988 р. князь Володимир вирушив у похід на візантійське місто Херсонес (на Русі його називали Корсунь). Князь дає клятву: якщо візьме місто то прийме християнство. Херсонес пав і Володимир направив до імператорів Василя і Костянтина послів, вимагаючи собі за дружину їхню сестру – Анну. Інакше, князь погрожував іти війною

на Царгород. Чим закінчилась ця подія? *(Імператори зажадали, щоб князь охрестився. Володимир прийняв віру Христову в Корсуні в храмі святого Василя, християнським іменем Володимира стало Василь. Він одружився з Анною, а місто повернув грекам як весільний подарунок, у подяку за наречену)*

3. Підкоривши свавільних древлян і провівши державну реформу, Ольга вирушила в Царгород, але пішла вона туди не воювати, а з місією миру, її приймав імператор Костянтин Багрянорудний. Нестор описав цю зустріч під 956 роком. За літописом Ольга дуже сподобалась імператору, він закохався у неї і хотів одружитися. Як Ользі вдалося не стати імператрицею? *(Хитра княгиня вимагала, щоб Костянтин спочатку охрестив її. Ольга стала хрещеною дочкою імператора і він уже не міг вимагати від неї стати дружиною)*
4. Люди прозвали Олега Віщим, тобто провидцем, але він не був християнином. І Нестор, засуджуючи язичників, розповідає, як віщий князь не зміг передбачити власну долю. Волхви-жреці язичників передбачили князю смерть від власного коня. Олег наказав відвести коня на пасовище. Що сталося далі? *(Лише через багато років поцікавився про нього Олег. Та князю сказали, що кінь помер, Олег сміявся над волхвами, як над брехунами. Він відправився подивитися на кістки коня і наступив ногою на його череп. Звідти виповзла змія, ужалила князя і він помер)*
5. Старий воєвода Свенельд порадив князю Святославу повертатися суходолом на конях, а не по Дніпру через пороги, тому що там чекали вороги-печеніги. Греки попередили їх, що князь повертається на Русь. Як вчинив князь? *(Але князь не послухав мудрої поради. Печеніги підстерегли русичів на Дніпровських порогах біля острова Хортиця і напали на них. Загинула вся дружина і сам князь Святослав. Як оповідає легенда, печенізький хан Куря, прагнучи стати таким же хоробрим, як князь-русич, наказав зробити з черепа вбитого Святослава чашу, оздобив її золотом і пив з неї вино на бенкетах. На тій чаші був такий напис: "Чужого шукаючи – своє загубив")*
6. У 882 р. Олег з малолітнім княжичем відправився на південь дорогою "з варяг у греки". Він захопив Смоленськ – місто кривичем у верхів'ях Дніпра, Любеч – під Києвом, і підійшов до самого Києва. Олег дізнався, що в Києві княжать відважні Аскольд і Дір. Що він зробив, щоб виманити їх з укріпленого міста? *(Олег прикинувся купцем, що йде до греків. Відправив до князя послів, які запросили поглянути на товари. Правителі Києва вийшли на берег Дніпра,де "купці" розіпнули намет. Сховані дружинники Олега вийшли з лодій і вбили Аскольда і Діра, а сам він почав правити у Києві)*

IX. Конкурс " Знавців хронології ".

Конкурс на знання хронології. Учні одержують конверти, в яких завдання із запитаннями по хронології для кожного учасника. Правильна відповідь – 1 бал.

1. 945 рік

2. 989 рік
3. 1036 рік
4. 988 рік
5. 968 рік
6. 1039 рік
7. 1019 рік
8. 972 рік

VII. Конкурс вболівальників.

1. Засновник Києва.
2. Автор “Повісті временних літ”.
3. Перша кам’яна церква Київської Русі.
4. Скільки синів мав Володимир Великий.
5. Столиця Візантії.
6. Злиток срібла, вагою 450 грам.
7. Князь – “Ясне сонечко”.
8. “Тесть Європи”.
9. Бог вітру у слов’ян.
10. Місто, в якому охрестився Володимир.

X. Заключна частина.

Підведення підсумку уроку-змагання. Лічильна комісія оголошує кількість балів, набраних командами і визначає переможця.

Відзначаються найактивніші учні, нагороджуються переможці. Вчитель виставляє оцінки за урок.

Тема. Київська Русь за князювання Ольги.

Мета. Навчити учнів використовувати дані історичних джерел для характеристики діяльності княгині Ольги.Розвивати вміння критично аналізувати літописні легенди, відрізняючи вимисел від історичних фактів. Виховувати інтерес і повагу до минулого своєї держави.

Тип уроку. Урок формування вмінь і навичок.

Форма уроку. Інсценізаційний урок.

Хід уроку

І. Підготовчий етап.

Учні отримують домашнє завдання. Вчитель розподіляє ролі (Автор – Нестор-Літописець, головна героїня – Ольга, Костянтин Багрянородний – імператор Візантії, древляни – посланці князя Мала і жителі Іскоростеня).

ІІ. *Організаційний момент.*

Вступне слово вчителя.

- Сьогодні на нас чекає надзвичайно цікавий урок-інсценізація, який буде складатися із двох частин.

Перша частина – міні-спектакль на тему „Княгиня Ольга” (ми не тільки станемо свідками часів правління видатної жінки, а й на основі побаченого з’ясуємо її роль та місце в історії України). Друга частина – хрещення княгині Ольги.

ІІІ. Хід інсценізації.

Перша частина. Міні спектакль 1.„ Помста Ольги”.

Друга частина . „ Поїздка до Візантії”.

Автор – Нестор-Літопиець.

- Наприкінці дев'ятого або на початку десятого століття на світ з'явилася жінка, про місце і час народження якої сперечаються до цих пір. Але ніхто не заперечує ролі княгині Ольги в історії та політиці Київської Русі. За однією з давньоруських літописів («Повісті временних літ») Ольга, дружина князя Ігоря Рюриковича, народилася в дванадцяти кілометрах від річки Псков, в селі Вибути. Проте за іншими, більш пізнім літописом (кінець XV століття) виходить, що Ольга є дочкою князя Олега, прозваного Віщим і правив Київською Руссю в якості опікуна малолітнього сина Рюрика – Ігоря. Дату смерті княгині Ольги повідомляє чернець Яків в літописі «Пам'ять і похвала князю російській Володимер» (XI століття) - 11 липня 969 року. Похована княгиня була за християнським звичаєм.

- Під час повстання древлян, в якому загинув князь Ігор, Ольга з сином Святославом була у Києві. Саме туди древлянський князь Мал направляє своїх посланців, щоб засватати молоду вдову.

Ольга.

- Добрі гості... Кажіть, чого прийшли сюди?

Древляни.

- Послала нас древлянська земля з такими словами. „Мужа твого ми убили, бо був він як вовк, розкрадав і грабував, а наші князі добрі, бо навели лад на древлянській землі, - вийди заміж за нашого князя Мала.”

Ольга.

- Люба мені річ ваша. Уже не воскресити мені мужа свого. Хочу пошанувати вас завтра перед людьми своїми. А нині йдіть до свого човна, лягайте в нього з гордим духом. А вранці я пошлю по вас, а ви кажіть: „Не поїдемо на конях і пішки не підемо, а тільки несіть нас у човні”. І вознесуть вас у човні на гору.

Нестор-Літописець.

- Сказала так Ольга і відпустила древлян. Сама ж звеліла викопати велику і глибоку яму на теремному дворі. Раділи і пишалися древляни у човні, коли кияни несли їх до Ольги. Та передчасна була їх радість.

Ольга.

- Киньте їх у яму і засипте живцем! Це їм за смерть мого чоловіка!

Нестор-Літописець.

- Не дочекалися древляни відповіді від Ольги. Прислали нових посланців.

Ольга.

- Помившись, прийдіть до мене.

Нестор-Літописець.

- І розтопили піч, і влізли древляни, і почали митися. Тоді зачинили за ними піч. Звеліла Ольга запалити мивницю від дверей, і в тому вогні згоріли всі.

Ольга.

- Ось уже іду до вас, то наготуйте меду багато біля того місця, де вбили мужа. Хай поплачу на могилі його і влаштую поминки.

Нестор-Літописець.

- Почувши те, навезли древляни медів багато і заварили їх. Приїхала Ольга, наказала насипати могилу, плакала довго і безутішно...А коли упилися її вороги – наказала сікти їх без жалю і пощади...
- Влітку 946 року Ольга з дружиною оточила столицю древлян – місто Іскоростень. Ціле літо тривала облога, проте місто не здавалося.

Ольга.

- До чого хочете досидітися? Всі міста ваші здалися мені і присягнулися платити данину. І вже засівають свої ниви і землі. А ви хочете вмерти з голоду, відмовляючись платити данину?

Древляни.

- Ми б раді платити данину, але ж ти хочеш мститися за свого мужа.

Ольга.

- Я мстила уже за образу мужа свого, коли ви приходили до Києва вперше і вдруге, а в третій раз – коли справляла поминки. Більше не хочу мстити. Хочу тільки взяти з вас невелику данину і, помирившись з вами, піти геть.

Древляни.

- Що ти хочеш від нас. Ми раді тобі дати меду і дорогих шкур.

Ольга.

- Нема тепер у вас ні меду, ні дорогих шкур, а тому прошу у вас небагато: дайте мені від двору по три голуби і по три горобці.

Нестор-Літописець.

- Зраділи древляни, зібрали птахів і послали до Ольги з поклоном.

Ольга.

- От ви вже й покорилися мені і моєму дитяті...

Нестор-Літописець.

- Роздала Ольга птахів своїм воїнам і звеліла прив'язати до ніжок кожної сухий трут. А коли стало смеркатися, наказала підпалити той трут і відпустити птахів. Голуби і горобці полетіли під свої стріхи – і тоді спалахнуло все місто...

- Чи жорстокою була Ольга? Мабуть, що так. Проте в той час по-іншому не могло і бути. Кровна помста була нормою тогочасного суспільства. Інакше б молоду вдову ніхто не слухався, підкорені словянські племена вийшли б з під її влади, що призвело б до розпаду Київської Русі.

- Мудрою і далекоглядною була Ольга. Щоб надалі такого не траплялося, вона встановлює розмір данини і місця, куди її потрібно привозити –„княжі погости", збільшує казну, розбудовує свою державу.

2-га дія „Поїздка до Візантії”.

Нестор-Літописець.

- Ольга була жінкою, вона знала ціну людському життю. Тому не хотіла нових воєн, а всі спірні питання намагалася розв’язувати мирним шляхом.Саме таку мету мала її поїздка у Візантію влітку 955 року.

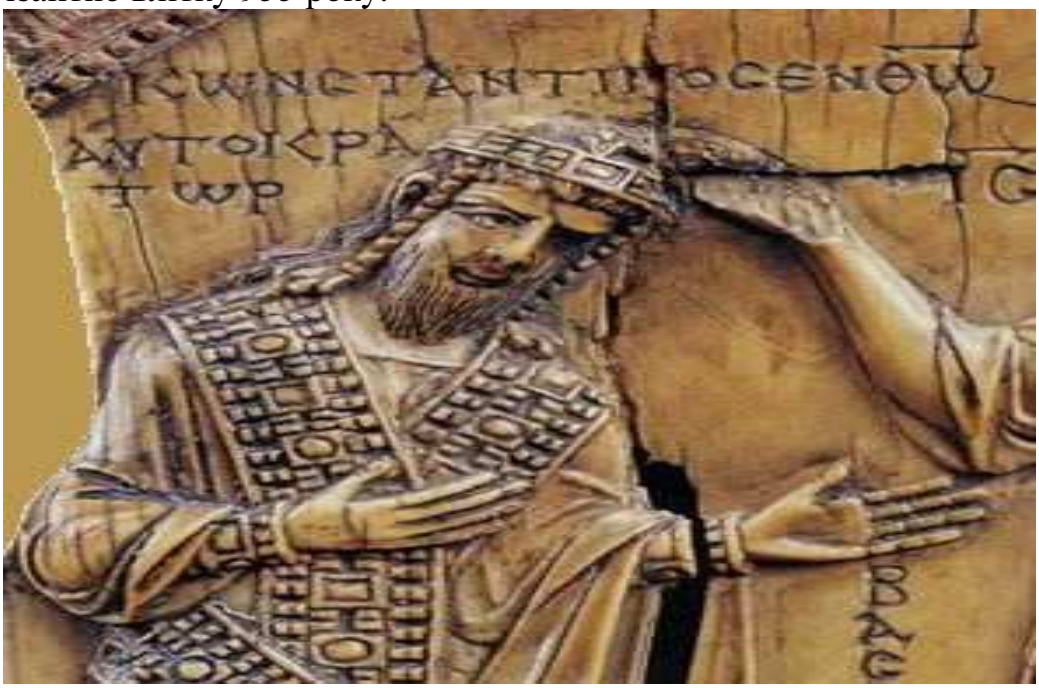

Біографія *Костянтина Багрянородного.*

Костянтин був сином Лева VI Філософа та Зої Карбонопсіни, четвертої дружини імператора. Четвертий шлюб не дозволялось церквою і народжена дитина вважався незаконнонародженим, хоча і був єдиним сином Лева VI. Лише в січні 906 Костянтинбув хрещений, а в квітні 906, проти волі патріарха Миколи Містика, Лев і Зоя були повінчані. Прізвисько *Багрянородний* походить від Багряного (порфірний) залу імператорського палацу, де народжували імператриці, і покликане підкреслити, що він народився у царюючого монарха. Помер Костянтин у 959 році. За деякими відомостями він був отруєний своїм сином Романом II Молодшим.

- Побачив імператор, що вона дуже гарна, подивувався її розуму під час розмови і сказав їй:

Костянтин Багрянородний.

- Достойна ти царствувати з нами в столиці нашій.

Ольга.

- Але ж я язичниця. Ми різної з тобою віри. Якщо хочеш мене хрестити, то хрести сам, а як ні, то я не хрещусь.

Нестор-Літописець.

- І хрестив її Цар з Патріархом. Просвітившись, вона раділа і тілом, і душею.

Костянтин Багрянородний.

-Хочу тебе взяти в жінки собі.

Ольга.

- Як же ти хочеш взяти мене, коли ти сам хрестив і назвав мене дочкою. А в християн цього не дозволено – ти сам знаєш.

Костянтин Багрянородний.

- Перехитрила ти мене, Ольго!

Нестор-Літописець.

- І дав їй дарів багато, золота і срібла, шовку і посуду дорогого. І відпустив її у Київ, назвавши своєю дочкою.
- З того часу між Руссю і Візантією була мирна угода, за якою вони не тільки не воювали, а й допомагали одна одній.

III. *Підведення підсумків.*

Вчитель підводить підсумки уроку, аналізує, чи була досягнута мета уроку – з'ясування історичного значення діяльності Ольги і Святослава, оцінює діяльність учнів.

IV. *Домашнє завдання.*

- На основі побаченого і почутого, а також використовуючи матеріал підручника, заповнити таблицю „Внутрішня і зовнішня політика княгині Ольги і князя Святослава”.

Тема. Київська Русь за князювання Святослава.

Мета. Розкрити суперечливий характер зовнішньої політики князя Святослава.

Завдання. З'ясувати основні напрями зовнішньої політики князя Святослава, позитивні і негативні напрямки його діяльності, визначити характерні риси особистості князя Святослава.

Тип уроку. Урок формування вмінь і навичок.

Формулювання проблеми.

Сьогодні нам належить більш детально познайомитися з діяльністю князя Святослава Ігоревича. Історики різних шкіл і напрямів дають різні оцінки діяльності даного князя, тому я пропоную Вам в кінці нашого заняття самим відповісти це запитання.

Форма уроку Урок - суд.

Хід уроку

I. Підготовчий етап.

Вчитель розподіляє ролі (Суддя, свідки обвинувачення, свідки захисту, присяжні).

II. *Організаційний момент.*

Вступне слово вчителя.

Святослав Ігорович (бл. 935 року народження) - син князя Ігоря Старого і княгині Ольги, російський полководець, великий князь київський з 964 р. Князь Святослав Ігорович з дитинства виховувався як воїн. Вихователем, наставником Святослава був варяг Асмуд, навчаючи юного вихованця бути перших вражень і в бою, і полюванні, міцно триматися в сідлі, управляти турою, плавати, укриватися від ворожих очей й у лісі, й у степу. Полководческому мистецтву навчав Святослава інший варяг - головний київський воєвода Свенельд.

„Суд історії” на тему „Святослав – видатний державний діяч чи великий авантюрист”.

Суддя.

- Всім встати – суд іде! Сьогодні у нас на порядку денному стоїть одне з найважливіших в історії України питань – визначення історичної ролі князя Святослава. Адже серед істориків існують різні точки зору. Наприклад, Михайло Грушевський говорить, що Святослав – „не хитрий чудодій, що все робить штукою, а сміливий і чесний лицар – войовник, що у всім поступає відкрито і сміливо, не шукає здобичі ані багатства, цінить тільки славу воєнну і для неї однієї живе”. А український поет Євген Маланюк так характеризує князя Святослава: „Як суспільний варяг, Святослав не був ані дипломатом, ані

навіть політиком”. Тому спробуємо з’ясувати істину: хто ж цей князь – великий авантюрист, зверхник і безвольний виразник волі дружини чи видатний полководець та мудрий державний діяч?

Свідки обвинувачення.

Перший свідок.

- Ти, княже, чужу землю шукаєш і блудиш, а свою залишив.

Другий свідок.

- Святослав справедливий лицар, дуже відважний. А як йшов з ким воювати, то оповіщав: „Іду на ви!” Це він робив для того, щоб вороги мали час підготуватися до бою, бо вважав, що не по-лицарськи несподівано, потайки на когось нападати.Святослав – це князь-воїн, який кохався у походах, але вдома в князівстві порядкувала громада, а він навіть не втручався до її розпорядків.

Третій свідок.

- Як суспільний варяг, Святослав не є ані дипломатом, ані навіть політиком.

Четвертий свідок.

- Цей князь – зразок великих полководців, не є прикладом государя великого, тому що славу перемоги поважав більше державного блага.

Пятий свідок.

- Однак у справах України Святослав грав скоріше негативну роль, і мали рацію бояри, які закидали йому, що, шукаючи чужих земель, він нехтував своїми. Знищення Хозарського каганату принесло Русі тільки шкоду, бо вона сама неспроможна була боротися проти кочовиків, які протягом чотирьох століть панували в степах. Балканська політика князя також не дала нічого Русі.

Шостий свідок.

- Святослав, дбаючи про міжнародний авторитет Русі, зміцнення її економічних позицій на чорноморських ринках, не так активно цікавився внутрішніми справами. Безперечно, він був природженим полководцем, але, нажаль, не міг належним чином оцінити спавжню небезпеку кочових орд печенігів. А тим часом боротьба з ними стала для Русі важкою необхідністю.

-

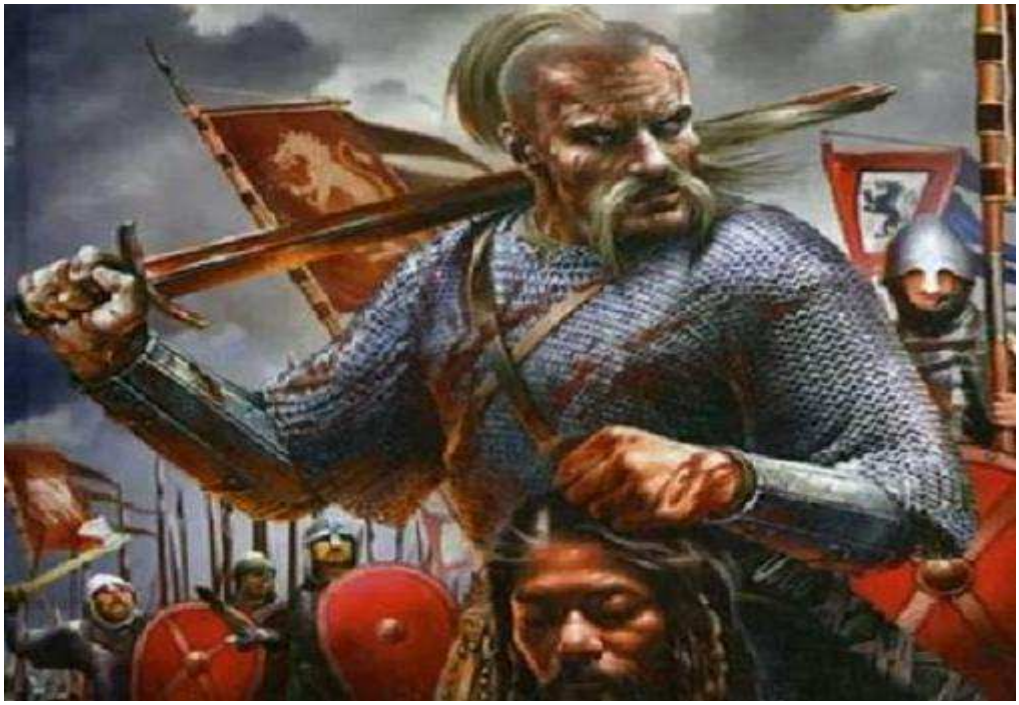

Сьомий свідок.

- Святослав був неслухняним сином своєї матері-християнки – великої княгині Ольги. Він до останніх своїх днів був прихильником язичництва. Руйнував християнські храми, переслідував християн.

Свідки захисту.

Перший свідок.

- Тепер не залишилось ні слуху від болгар, ні від буртасів, ні від хозарів, бо Русь знищила їх усіх, відібрала в них усі землі й захопила собі, а ті, хто врятувалися з її рук, розбіглися по близьких місцях, бажаючи залишитися поблизу своїх країн та сподіваючись дійти згоди з Руссю і піддатися їй, і це все завдяки Святославу.

Другий свідок.

- Святослав мужній, войовничий князь, з лицарською вдачею. Але в той же час він глибоко включився у міжнародні відносини і відіграв у них величезну роль. Він воював протягом усього правління і походами своїми охопив грандіозну територію. Ім’я його гриміло на всій Східній Європі та Західній Азії. Його знали письменники Візантії та арабського світу. Святослав був політичним діячем, який брав участь у великих подіях на Сході Європи.

Третій свідок.

- Святослав був відважний та хоробрий. Про нього знали всі сусіди України. Святослав усе своє життя провів не в Києві у палатах, але в походах, у полі, зі своїми воїнами, які його дуже любили, бо він жив так просто, як вони. А на ворогів своїх не нападав хитро, несподівано, щоб їх заскочити, а посилав свого посла, щоб переказував

ворогові його військовий виклик: „Іду на ви!” Багато походів зробив він за своє життя, багато воєн закінчив переможцем та багато військової здобичі привіз в Україну.

Четвертий свідок.

- Святослав був завзятим воякою, все життя своє провів у походах. Воював він не заради користі, як Олег, а тільки за для слави та звитяги. В походах ніколи не хитрував, а сміливо й чесно йшов на ворога.

Пятий свідок.

- Святослав – відважний і палкий, прямолінійний і суворий, насамперед був князем-воїном. Безперервно воював, полюбляв грандіозні і славетні справи. Його словянське ім’я, варязьке виховання, кочовий спосіб життя відображали поєднання європейського та азійського начал. Його правління ознаменувало апогей ранньої героїчної доби в історії Київської Русі.

Шостий свідок.

- На відміну від своїх попередників – Олега та Ігоря – Святослав відіграв більш політичну роль у тогочасних міжнародних відносинах Європи та Азії. Він був одним із учасників найважливіших тогочасних міжнародних подій. До того ж він часто діяв не за власною ініціативою, а за згодою з іншими державами, беручи таким чином участь у вирішенні завдань європейської і частково азійської політики.

Сьомий свідок.

- Святослав був далекоглядним політиком. Він розумів, що запровадження нової, чужої для словян релігії – християнства – покличе за собою зневіру і розпач, а йому

потрібні були сильні духом воїни, які готові йти за своїм князем в вогонь і воду. Зміна віросповідання чекала кращих часів.

Восьмий свідок.

- Двадцять літ князювання цього володаря-полководця – це була безперервна героїчна епопея, в якій гармонійно злилися варязтво, „південь” і „північ”, краса і сила. Святославові Завойовникові не пощастило побачити наслідки своєї бурхливої діяльності. Але подальші епохи розвитку Київської держави – епоха Володимира Великого, Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха навряд чи були б здійсненні в їх розмірах. Святослав Завойовник дав мірило і для народу, і для землі. Можливо – назавжди.

Девятий свідок.

- Ще більше зміцнив позиції Київської держави князь Святослав, який для її утвердження вів постійні війни. Зокрема, протягом 965 – 967 років він розгромив Хозарський каганат, Волзьку Булгарію, включив до свладу держави вятичів, здобув придунайські міста, змусив рахуватися з інтересами Київської Русі і Візантію. І хоча він загинув у 972 році в битві з печенігами, саме йому, людині сміливій з лицарською вдачею, вдалося закінчити обєднання східнословянських земель в одній державі з центром у Києві.

Коло присяжних.

- Вислухавши свідків обвинувачення і свідків захисту, ми прийшли до наступних висновків:

по-перше, Святослав був звичайною людиною, й не дивлячись на велич, йому були притаманні деякі слабкості в політичній діяльності. Але ці слабкості були непомітними, тому що їх затьмарювала відвага, войовничість, хоробрість, простота, мудрість й любов до рідної землі – це ті обставини, які суд повинен врахувати в першу чергу;

по-друге, вся діяльність князя була спрямована на зміцнення Київської Русі, на піднесення її до рівня Візантії;

по-третє, всю свою політику він проводив чесно, гордо стояв перед ворогом, не лякаючись печенізьких, хозарських та інших мечів;

по-четверте, саме Святослав завершив обєднання всіх східнословянських земель в одну державу, яка стала основою для подальшого її розвитку за часів Володимира Великого і Ярослава Мудрого;

по- п’яте , сучасний погляд і оцінки не можуть реально відповідати тому часу, звичаям, умовам, традиціям, за яких жив і правив Святослав.

Суддя.

- Вислухавши свідків захисту і свідків обвинувачення, а також прийнявши до уваги думку присяжних, суд історії постановляє:

„Визнати князя Святослава видатним полководцем та визначним діячем свого часу, що справедливо ввійшов в історію як „Святослав Хоробрий”.

III. *Підведення підсумків.*

Вчитель підводить підсумки уроку, аналізує, чи була досягнута мета уроку – з'ясування історичного значення діяльності Ольги і Святослава, оцінює діяльність учнів.

IV. *Домашнє завдання. Написати твір – есе на тему:„Святослав – видатний державний діяч чи великий авантюрист".*

Тема уроку: Перші князі Київської Русі

Мета: Набути знання про перших князів Русі. Навчитися самостійному пошуку та аналізу матеріалу. Розвивати вміння ідентифікувати історичні явища за їх типовими ознаками. Виховувати культуру спілкування, повагу до нашої історії.

Тип уроку: дослідницький, ігровий.

Обладнання: комп'ютер, мапи "Київська Русь IX – XI ст.", портрети князів.

Основні дати: IX століття – 1240 роки.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ. Після цього уроку учні:

1. Набудуть знання про перших князів Русі
2. Навчиться самостійному пошуку та аналізу матеріалу
3. Навчиться працювати з історичною картою.

План:

1. Утворення Київської Русі.

2. Князювання Аскольда.

3. Князювання Олега.

4. Ігор. Початок формування державного апарату.

Хід уроку.

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація опорних знань.

Словесний лабіринт. (Знайти слова до теми)

АДТИВЕРЦІПЧПОЛЯНИКОДСЛОВЕНИТІК

ДОДЕРЕВЛЯНИКАРНССІВЕРЯНИХСУЛИЧІ

ЖДОРКФСШРАДИМИЧІОУТКРИВИЧІІЯЧЦО

АРКДРЕГОВИЧІОГСВЯТИЧІВДУЛІБИР

ДЛКРДСТСИМХОРВАТИЮРЗФТПИМОКУХ

III. Хід уроку:

Слово вчителя: Вчитель знайомить учнів з темою, перші князі, показує портрети.

Ки́ївська Русь *(старосл. Роусь, грец. Ρωσία (Росія); IX століття — 1240) — середньовічна монархічна держава династії Рюриковичів у Східній Європі з центром у місті Києві. У середньовічних джерелах її називали Русь або Руська земля. Термін «Київська Русь» впровадив до наукового обігу Микола Михайлович Карамзін.*

За літописним переказом князь Кий разом з братами Щеком і Хоривом та сестрою Либіддю заснував Київ — майбутню столицю східнослов'янської держави та сучасної України.У середньовічних джерелах Київську Русь називали Руссю або Руською землею. Давньоруська держава постала внаслідок об'єднання розрізнених східнослов'янських племен у племінні союзи та племінні княжіння навколо території Середньої Наддніпрянщини (Русі у вузькому або етнічному значенні) та Великого Новгорода.

IV. Діти працюють з картою.

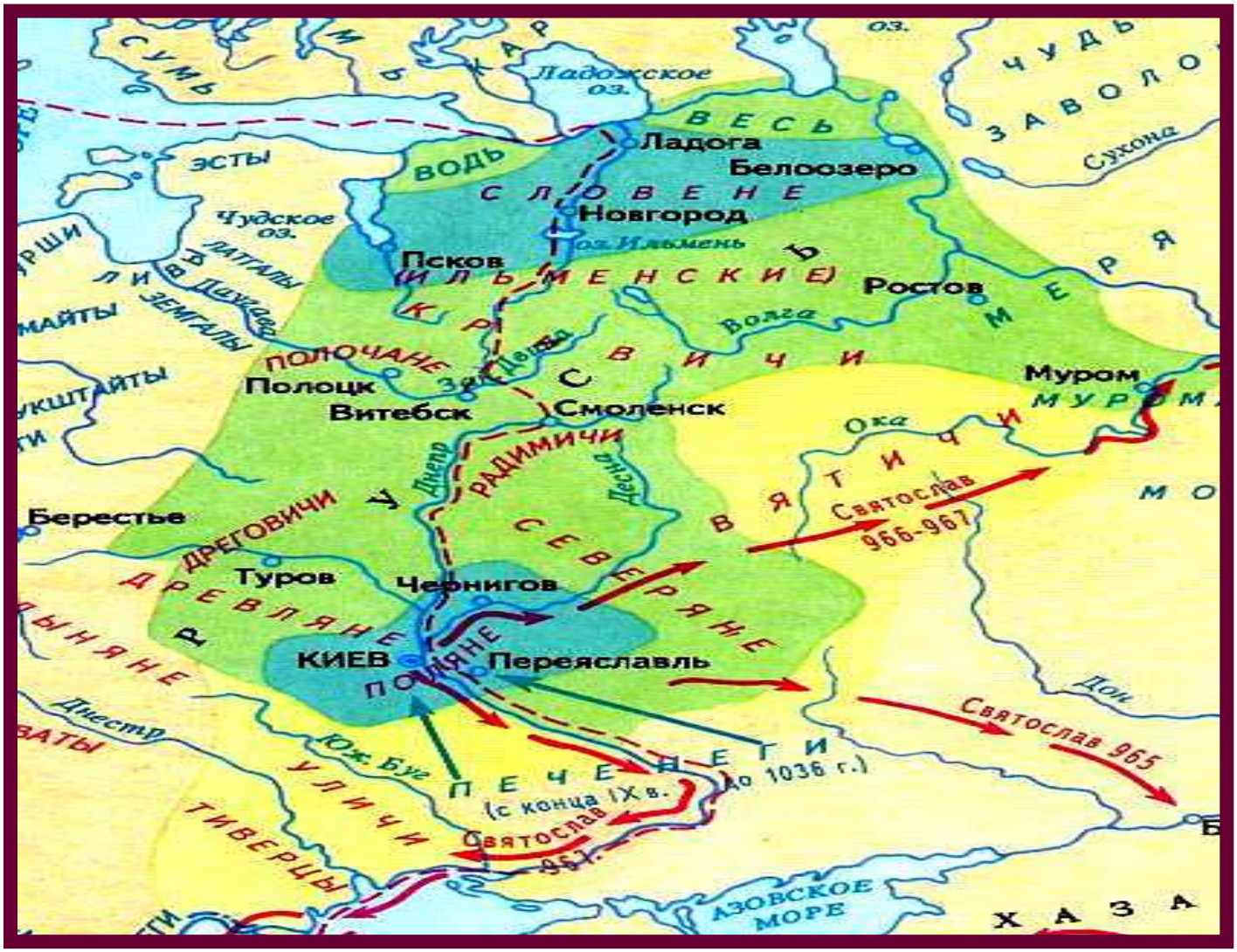

У Києві та на прилеглих землях – у Київському князівстві – з моменту його заснування тримали владу нащадки Кия, князі. Писемних свідчень про ті давні часи майже не збереглося. У літописах є згадки імен - Дір та Аскольд. Більше відомостей зберіглось про Аскольда.

Аско́льд *(в Ніконовському літописі — Осколд) — напівлегендарний київський князь, володар давньоруської держави, або скоріше — лише Києва. Здобув владу можливо перед* ***860****, загинув у* ***882*** *році.*

Він отримав славу завдяки здійсненню воєнних походві проти тогочасної могутньої держави. Візантія мала столицю – Константинополь (у русичів те місто звалося Царгородом), землі її ширилися по чорноморському південному узбережжі. Візантія і Русь

мали багато зв'язків, насамперед торговельних. Вони налагоджувалися завдяки сполученню Русі з віддаленими державами по Дніпру. З півночі на південь простягався по Дніпру найбільший торгівельний шлях. Іноземні купці повинні були шанобливо ставитися на київських володарів, підтримувати з ними дружні зв′зки. Аскольд був перший, хто уклав з Візантією угоду, що була дуже вигідною для Русі. Як зазначено у літописі, з тих пір Руська земля стала відомою у світі. Візантія і Руська держава були поєднані також культурними зв'язками. Із земель Візантії прийшло на українську землю християнство. Завдяки князю Аскольду Візантія визнала Руську державу. Він бувза релігією не язичником, а християнином, тому поширював цю віру серед русичів (тоді були поширені язичницькі вірування).

В князівському оточенні не було єдності, яка була дуже потрібна у зв′язку із введенням нової релігії. Деякі з воєначальників-язичників, впливові люди з дружини Аскольда здійснили заколот проти князя, наслідком якого стало захоплення 882 року влади у Києві князем Олегом.

Олег Віщий *напівлегендарний князь Київської Русі. Здобув владу не пізніше* ***882****, загинув між* ***912*** *і* ***922*** *роками. Відомості про* ***Олега*** *у більшості є легендарними, а не історично достовірними. Залишається незрозумілим, чи належав він до династії Рюриковичів.*

З літописів відомо, що у ***882*** *р.* ***Олег*** *силою підкорив Київ, вбивши київських князів Аскольда та Діра. Тим самим він об'єднав два державотворчі центри у Східній Європі: Славію (Ладога, Новгород) і Київ. Ці міста були головними на торговельному шляху з "варягів у греки". Заволодівши Києвом, він намагався поширити свою владу на сусідні племена: сіверян, древлян, уличів, тіверців, кривичів, радимичів, словен. Поширивши владу на ці території (тобто право на збір данини), він увійшов у конфлікт з хозарами, які не бажали мати сильного противника на своїх кордонах і втрачати джерело надходження невільників і прибутків від транзитної торгівлі. Війна Олега з хозарами скінчилась тим, що він погромив їхні порти на Каспії. З метою закріпитись у Києві і домогтись міжнародного*

визнання, він здійснив походи на Константинополь (907, 911 рр.) і уклав вигідні торговельні угоди.

***Ігор Рюрикович** , **(912— † 945)** — Великий Князь Київський **(913-945)**. За деякими даними – основоположник київської династії князів (що їх пізніше назвали Рюриковичами). Після смерті Олега київський престол перейшов до сина Рюрика **Ігоря**, який народився **875 р**. У **903** р. Ігор одружується на псковитянці Ользі. Як і його попередники, він стверджував свою владу, здійснюючи походи на сусідні племена, Візантію, проти хозар. Але його успіхи були мінімальними. Ствердивши свою владу в сусідніх племенах, він після двох невдалих походів проти Візантії **(941, 944 рр.)** змушений був укласти з нею невигідну торговельну угоду. Пограбувавши багаті волзькі міста хозар, він при збиранні данини з підвладних племен (древлян) потрапив у засідку і загинув. Древляни, що повстали проти Ігоря, були невдоволені прагненнями князя зібрати подвійну данину.*

Логічний ланцюжок дат на дошці.

862882911941555595780131196688101910549447219071113112 5

Ключові дати:

- ***882 р.** - створення Київської Русі*
- ***907, 911 р.** - походи Олега на Константинополь*

- ***941, 944 р.*** *- походи Ігоря на Константинопол*
- ***957 р.*** *— хрещення княгині Ольги*
- ***966 р.*** *- знищення Хозарського каганату*

Гра « Так- Ні »

Рюрик прибув до Новгорода на запрошення новгородців (так)

Найсильнішим плем'ям на Русі були кривичі (ні)

Постійні набіги на Русь до 11 століття здійснювали племена печенігів (так)

Бог грому і блискавки у слов'ян Перун (так)

Вождем племені був знатний дружинник (ні)

Частина населення древніх слов'ян була залежною (так)

Селяни , які уклали з паном договір називалися закупи (ні)

Жителів Скадінавіі слов'яни називали варягами (так)

Повстання проти князя Ігоря підняло плем'я в'ятичів (ні)

Княгиня Ольга після смерті Ігоря вийшла заміж за візантійського імператора (ні)

Тестові завдання:

- ***1.*** *Князь* ***Святослав*** *воював із:*
- *а) гунами ;*
- *б) половцями;*
- *в) печенігами.*

- ***3.*** *Розташуйте в хронологічному*
- *порядку правління князів :*

- *а) Ігор ;*
- *б) Олег;*
- *в) Аскольд.*

- ***5.*** *У битві з печенігами загинув князь :*

а) Ігор ;

- *б) Аскольд ;*
- *в) Олег.*

6. *Кому належить фраза“ Йду на ви! “ :*

а) Олегу ;

б) Аскольду ;

в) Ігор

Перевірте свої знання:

1. Про яких князів Київської Русі ви довідалися?

2. Розкажіть про князя Ігоря.

3. Хто був видатним воїном? Які походи цей князь здійснював?

III. Підведення підсумків. Оцінення учнівських досягнень.

IV. Домашнє завдання.

1. Прочитати §

2. Записати дати в зошит і вивчити терміни.

Література